

ACC. N:R M. 16571:1-4.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Thore Brogårdh, Hallaryd*
Härad: *Lunnarbo* Berättare: *Wiktor Ekedahl, Lännschölds*
Socken: *Hallaryd* Berättarens yrke: _____
Uppteckningsår: *1954* Född år *1881* i *Hallaryd*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Torpars. s. 1-3
Föddestuga. s. 1.
Julen. s. 1-2.
Barkbröd. s. 3.
Ljnkdomar ö. bot. s. 3.
Anders Hansson, - klok gubbe. s. 3-4.

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16571:1

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

"Vi bodde långt ute på en myr på Elias Svenssons ägor, men på den tiden var det en gubbe, som hette Bengt Bengtsson, som rådde om torpet. Det var långt ut till närmaste landsväg, ungefär ett par tre km. På vintern 1888 var det mycket snö, ja, det var rent förskräckligt, och den smalt inte förrän långt in på våren. Vi hade en källa strax i närheten av torpstugan, och fargubben fick skotta en väg dit, och då blev det ett par meter högt med snö på var sida om stigen. Längs kanterna grävde vi ungar små stugor in i vallarna, där vi sedan lekte och hade det roligt på många sätt. Fram på våren blev det tö, men så grös det till igen, och då bar snön. Ja, man kunde köra ävan på den och t.o.m. med stora vedlass, eller med vad man ville. Inga gårdesgårdar hindrade framfarten, utan det var jämnt överallt på grund av den myckna snön.

Längre fram på våren tyckte fargubben, att han skulle bygga sig en egen jordstuga, som vi skulle bo i så länge. Farfar var nu gammal, så vi mente, att vi fick ärva hans stuga sedan. Fargubben grävde in den i en backe och murade fyra sidor med sten. Sedan grävde han en brunn, ty han fick ju se till att vi även fick vatten, kan veta, och det lyckades. Han hittade även lera i den brunnen, varför där blev material till att rappa kolan med både utvändigt och invändigt. Det blev både tätt och varmt, och på taket lade han halm. På hösten, när han tröskade säd, blev där i regel inte så mycket halm, men stugan var liten, så det räckte gott och väl. Som golv behöll han jorden, men längre fram köpte han några bräder och lade på. Det blev då både varmare och bättre därinne. Vid högtiderna på vintern brukade vi strö finhackat gränris på golvet, och om sommaren repade vi litet löv och strödde på. Det blev då fint och stämningsfullt i stugan kan du tro.

Rummet var en 5x6 meter, så det var en rätt stor stuga. Allt var i ett. Där var den öppna fyren till att laga mat och koka kaffe på, och där hade vi bakugnen, som mor bakade bröd i, Sedan murade far in en sättugn vid sidan, och i den eldade vi om vintern, då hade vi det varmt och skönt. Vid jultiden nyttjade vi talgljus, ty det fanns inga stearinljus på den tiden. På julafton, när vi hade fått mat, och

vi var mätta och glada, gick gubben upp på 'skänken' efter ett halmknippe och la det på golvet i ett hörn. Där fick vi ungar sedan ligga och leka. Det var inte stora pretentioner på den tiden ser du, men vi hade roligt och det var ju huvudsaken. När mor och far hade redat upp efter maten, tog de fram bibeln och postillan och läste var sitt stycke. Då fick vi barn vara tysta och stilla. Där skulle ju vara litet ordning och reda med i huset, kan veta. Sommartid hade vi alltid en gris. Ibland kunde det även hända att vi hade två. Vi hade får också, till 'handlade', alltså på hälften. Sedan vi haft dem ett år delades ullen och lammen lika. Var det två lamm, fick vi det ena och hälften av ullen, och det var likadant med getterna. Sådana hade vi ett par stycken åt gången. Stallet hade gubben grävt in i en bakke ungefär likadant som med jordstugar, men där var bara lagt litet stakar till tak, vilka i sin tur voro täckta med granris och jord. Det var varmt och gott därinne, så djuren trivdes bra där. Vi satte potatis och sådde råg, och mor planterade lin. Hon spann 'höret' själv, och sedan väde hon tyg till kläder. Därefter var det bara att gå till skräddaren för att få det tillklippt. Sedan sydde hon det själv, åtminstone byxorna. Sådant var det inte så nogmed på den tiden hos oss torpare. Far han satt och gjorde slevar, 'tvättatrösklar' och sådant. När han fått ihop en liten bunke, så stor att han tyckte det var lönt att sälja, stoppade mor ner alltsamman i en säck, tog den på ryggen och spatserade bort till Markaryd. Hon var bekant där, ty hon var barnfödd i Markaryd. Där bytte hon bort skedar, slevar och sådant mot bröd och fläsk. Det gick lättare att byta, än att få pengar, så hon kom i regel hem med en stor 'byr' med mat, och då blev det fest i stugan. På 1890-talet var det svåra år för de smärre. Då var det många som hade fattighjälp, och mor tänkte, att hon skulle spatsera upp till Hallaryd och försöka få litet bidrag hon också. Där var då bl. a. en storpamp, som bodde i Sännesholma, han hette Anders Kristensson. Ja, han var t. o. m. nämndeman, och han steg upp och sa.
- Jag vet inte, om det är skäl till det.

Mor stäcknade, kan veta. Hon krusade inte, utan gick hem till fargubben och talade om, hur det var fatt. Han tog då en säck på nacken och en yxa under armen och gick åstad till Visseltofta prästaskog. Här karvade han av en del furubark, och han hade en rätt så bra sats med sig hem. Det var nog en tio till femton kilo, skulle jag tro. Hemma i stugan rev han sönder barken på ett rivjärn, tills det blev fint som mjöl, torrt och grant. Därefter siktade mor det, och då blev det riktigt rent. Sedan ältade hon in det bland mjölet. När detta var gjort, kokte hon en stor gryta potatis och blandade i. På så vis fick hon ihop en barkbrödsdeg. Hon hade varit på bageri mor, så hon var mycket kunnig i att baka. Ja, hon var enastående till det, och brödet blev också riktigt gott. Sådant bröd åt vi sedan hela vintern och vi mådde bra och tog ingen skada av det heller. Därmed har jag faktiskt ätit s.k. barkbröd. Ja, jag nästan tror, att jag kanske är den ende i hela Kronobergs län, som ätit sådan nödröd under en längre tid.

Då vi blev sjuka därhemma, botade vi oss själva med litet meklamenter, såsom beckplåster, spindelväv, och sådant. Om det var något som felades av större art, gick vi till Anders Hansson. Han var ju på sin tid den säkraste gubben i bygden, och framförallt när det gällde invärtes sjukdomar. Då jag var nio år gammal t.ex. fick jag en sådan svår näsblödning. Ja, jag minns det som om det var i går. Det blödde ymnigt och kom från både näsa och mun. Mor tog fram en skål och satte den på golvet, och jag lutade mig över. Det var svårt, och till slut låg jag, som om jag var död. Fargubben fick då brått med att springa till Anders Hansson. Ja, han sprang så fort han orkade. Det var en rätt bra bit dit, bortåt ett par kilometer. När han kom i närheten av Anders Hanssons, stöd denna på vägen och vinkade, medan han skrek:

- Spring inte så fort, gubbe, för nu har blodet stannat, så det är ~~kn~~ inget farligt.

Anders ordinerade blodrot, som fargubben plockade på gropavallarna under hemvägen. Han hade en liten sats med sig, då han kom hem.

ACC. N:R M. 16571:4

4,
FOLKLIVS-
ARKIVET

Detta tvättades rent och koktes i vatten. Jag fick sedan dricka av det där vattnet, och jag bättrade på mig litet i sänder, och sedan dess har jag då varit frisk och kry.

En gång, efter vad min fargubbe talte om fick han vara med om en konstig sak, som Anders Hansson visade. Fargubben gick och höstade hos Anders, ja, han var en skarper höstakar! min fargubbe, så det var ingen som kunde mätas med honom, och det har jag litet tag efter jag med, ty jag har inte varit så dum jag heller med lixen. Han fick ju alltid jobb överallt med att gå och hösta. Nåja, det var regnigt hela den hösten, så fargubben spåtserade rakt ner i vattenplurrarna, här han höstade. Då kom Anders Hansson gående och skulle prata litet förståss. Han grinade, såg illmarig ut och sporde.

- Ha, ha, hur vågar du stå där ute och hösta?

- Åh, det är väl in farligt, svarade fargubben

- Nå titta då ner i vattent, får du se.

Då kröp alltihop i vattnet, precis som en massa ormar. Fargubben tyckte det var otäckt, så han tog ett rakkt skutt däriifrån.

- Ja, sådant är vattnet, sa Anders, fast du inte kan se det. Men nu kan du börja hösta igen.

Och tänk, då var allt som vanligt."

+